

Jaume Asens

Els anys irrecuperables

Jaume Asens

Els anys irrecuperables

Pròleg de Jordi Amat

Traducció de Mar Vidal

Primera edició: febrer del 2025

© Jaume Asens Llodrà, 2025

© del pròleg: Jordi Amat Fusté, 2025

© de la traducció: Mar Vidal Aparicio, 2025

© Edicions 62, S.A., 2025

Ediciones Península

Drets exclusius d'aquesta edició:

Raval Edicions, SLU, Pòrtic

Av. Diagonal, 662-664

08034 Barcelona

ISBN: 978-84-9809-594-4

Dipòsit legal: B. 1.338-2025

Fotocomposició: Grup62

La lectura obre horitzons, iguala oportunitats i construeix una societat millor.

La propietat intel·lectual és clau en la creació de continguts culturals perquè sosté l'ecosistema de qui escriu i de les nostres llibreries.

En comprar aquest llibre contribuïu a mantenir aquest ecosistema viu i en creixement.

A Grup62 agraïm que ens ajudeu a donar suport així a l'autonomia creativa d'autores i autors perquè puguin continuar desenvolupant la seva funció.

Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra. Podeu contactar amb CEDRO a través del web www.conlicencia.com o per telèfon al 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

Queden expressament prohibits l'ús o la reproducció d'aquest llibre o de qualsevol de les seves parts amb el propòsit d'entrenar o alimentar sistemes o tecnologies d'intel·ligència artificial.

ÍNDEX

<i>Pròleg. Sí que es va poder, per Jordi Amat</i>	9
<i>Prefaci</i>	15
<i>Introducció. Habitar la trinxera</i>	21
1. <i>Rebel·lió a les aules</i>	35
Les assemblees universitàries: el meu primer càrrec	41
Un pensament polític compromès	46
Primer objectiu: frenar l'abús urbanístic i l'assetjament immobiliari	52
Un remolí anomenat Ada Colau	57
Ciutat en disputa: ocupació, activisme i cossos policials. .	66
Desobediència, aldarulls i excessos policials	71
No a la guerra, el germen del canvi	83
2. <i>Activisme amb toga: la lluita des dels jutjats</i>	92
La defensa de Xirinacs i el Vaquilla	102
Tortures a comissaria i polítics que fan el desentès.	111
De Guantánamo a les pilotes de goma	121
Impunitat i guerra bruta: Ciutat morta	127
L'exercici de l'advocacia	132
Els anarquistes i els independentistes	143
3. <i>Sí que es pot: el 15M i el salt a la política</i>	157
Neix la PAH, la iniciativa ciutadana	158

La gran sacsejada del 15M.	167
Deutecràcia: l'arribada de Rajoy i les seves retallades. ...	175
La situació es desborda: comença la repressió del 15M ..	182
La política de la por: la llei mordassa	191
El 15M es refreda: el pas del carrer a les institucions.	196
4. <i>La renovació política: els partits nascuts del 15M.</i>	202
Primer objectiu: l'alcaldia de Barcelona	209
La victòria de l'Ada	226
L'arribada a l'Ajuntament de Barcelona.	233
L'origen de Podem	251
Iglesias versus Errejón.	274
La ruptura definitiva	283
Dues hipòtesis per a Podem	291
5. <i>L'arribada al govern: de Pablo Iglesias a Yolanda Díaz ...</i>	296
Investidures fallides.	300
Amb Iglesias sí. El govern de coalició.	310
Successió: Iglesias versus Díaz.	327
La candidatura de Yolanda Díaz	337
Comuns: la candidatura que no va prosperar	354
6. <i>El nou govern de coalició i el meu retorn a la política. ...</i>	367
Una trucada després de les eleccions	369
La investidura i l'amnistia.	382
El dilema de Puigdemont	391
La ruptura definitiva i la meva dimissió de Podem	415
La meva tornada a la política: el somni europeu.	424
L'aniquilació de Palestina davant dels ulls del món	434
La dimissió de la Yolanda	450
La caiguda d'Errejón	457
I ara, què?	467
<i>Agraïments.</i>	489
<i>Bibliografia</i>	491
<i>Índex onomàstic</i>	495

REBEL·LIÓ A LES AULES

12 de novembre de 1994. A les set en punt del matí, un sol lleuger sura sobre els núvols adormits i s'escampa per damunt de les tendes de campanya instal·lades davant de la Facultat de Dret de la Universitat de Barcelona, a l'avinguda Diagonal. La ciutat desvetllada em circula per les venes. Els carrers enjardinats del barri alt llueixen com una casa acabada de pintar. Mentre els partits polítics debaten al Parlament els pressupostos de la Generalitat, un grup d'estudiants discutim a l'assemblea sobre el següent pas que cal fer. És un acte de resistència davant de l'opressió d'aquest món. Asseguts sobre la verda catifa de gespa, exigim que es destini el 0,7% del PIB a la cooperació amb els països empobrits, maltractats per les desigualtats globals.

En la societat es respira un clima de resignació i apatia. Les grans causes han estat enderrocades. Els conceptes massa abstractes fan pudor de peix podrit. Les desil·lusions, quan hi ha un excés d'il·lusió, porten inevitablement al conformisme o a una simple denúncia abstracta sense compromís. No volem caure en aquest cinisme descarnat ni considerar el món com un assumpte acabat on ja no hi queda res per què lluitar.

Com oxigen per als pulmons, l'esperança ens alimenta amb un lleuger aleteig. No vam néixer per acceptar les coses tal com ens les donaven. Vam decidir prolongar la protesta fins a 35 llargs dies. La universitat ens deixa accedir a les dutxes dels serveis esportius. La gent ens porta menjar. Són dies de molta relació entre els acampats. Un corrent nerviós ens travessa el cor. La solidaritat ens amara l'ànima. Allà comença la meva amistat amb Jesús Rodríguez, ara periodista de *La Directa*, investigat el 2023 per la causa del Tsunami i exiliat a Suïssa fins a l'arxivament de la seva causa el 2024. Serà el principi de la nostra etapa d'activisme al carrer.

Empesos per la passió entusiasta de la política, el compromís continuarà des d'altres trinxeres socials. La ciutat és la gent, deia Shakespeare. Els seus veïns i veïnes. En realitat, són ells els qui mereixen les distincions honorífiques, com la Creu de Sant Jordi o la Medalla de la Ciutat de Barcelona, atorgades per les autoritats a un delinqüent confés com Fèlix Millet —si bé la primera li seria retirada i la segona quedaria suspesa després de la seva condemna per corrupció—. Com a veí que soc del casc antic, m'uneixo a l'Associació de Veïns en Defensa de la Barcelona Vella. Des d'aquesta trinxera començo a lluitar per una ciutat de rostre més humà, aliena als prodigis urbanístics de les olimpíades del 92. Vint anys més tard formaré part del govern de la ciutat, però aleshores soc un simple dissident d'una diminuta illa d'activistes que intentem posar traves a l'avançament d'una gran màquina que sembla imparable.

D'aquesta època d'agitació política, de segudes, distribució de pamflets, vagues, ocupacions universitàries i altres protestes, recordo especialment un dijous, el 19 de gener de 1995. A les vuit del vespre, un centenar d'estudiants ens tanquem a la Facultat de Filosofia de la Universitat de Barcelo-

na. Ada Colau i jo, entre ells. Iniciem una vaga després d'una manifestació contra la reducció de l'horari de l'assignatura de filosofia al batxillerat i la seva retirada a les proves de selectivitat. «Sòcrates, desaparegut», deia una pancarta que presidia la protesta. «Penso, per tant destorbo», afegia una altra. La manifestació va acabar amb una *performance* on vam simular que ens suïcidàvem en massa prenent cicuta, com Sòcrates, a la plaça de Sant Jaume.

La consigna era clara: viure sense filosofia no és només viure amb els ulls tancats, és viure sense voler obrir-los. La ciutadania i les institucions els haurien d'obrir. La filosofia ensenya a pensar per un mateix. Desemmascara certes aparentment fonamentals, merament funcionals. Al principi produeix vertigen, inquietud i incertesa. No t'installa en la veritat definitiva, però a llarg termini et fa més lliure i fort. És un antídoto contra el fanatisme, el dogmatisme i la ceguesa moral. Amb aquest objectiu, durant la República va entrar fins a les cases de la gent més humil per contribuir a acabar amb l'analfabetisme. Les aules van esdevenir eines per construir ciutadans lliures, crítics, amb els ulls ben oberts, en lloc de súbdits passius o resignats.

En canvi, la reforma universitària de l'últim govern de Felipe González va prioritzar l'ensenyament tècnic, i va relegar el pensament, la filosofia, a l'àmbit del lleure d'una minoria privilegiada amb prou temps per dedicar-s'hi. Amb aquest objectiu, la dictadura franquista s'havia carregat les biblioteques. No feien assaigs sinó dogmes, proclamava la Falange. «No et refiïs dels intel·lectuals», deia Franco, fent gala de l'allèrgia antiintel·lectual de la dreta espanyola. Més recentment, el 2021, l'encara líder del Partit Popular, Pablo Casado, menyspreava sovint el ministre Manuel Castells, un dels intel·lectuals espanyols més reconeguts internacional-

ment. «No el coneix ningú», deia, mostrant la seva ignorància.

La nostra protesta al campus és un exemple de la recuperació del múscul reivindicatiu del món universitari. L'arribada del PSOE de Felipe González al poder, el 1982, va suposar una aturada progressiva dels moviments de base. Superada la dictadura, els partits van assumir el protagonisme en l'anomenada «cultura de la Transició», que va deixar les reivindicacions a les mans dels polítics. L'arribada del PSOE de Felipe González al poder el 1982 va ser un recés d'aigua tranquil·la. La frenada progressiva dels moviments de base. Als anys noranta, els joves tornem a polititzar-nos i a ocupar l'espai públic. Les protestes són pragmàtiques, no per grans ideals sinó a partir de lluites concretes. Per exemple, contra l'aprovació de la LOGSE del PSOE del 1990, o contra l'augment de les taxes universitàries del 1993 —l'anomenat «*tarifazo*», que suposava un increment de fins el 14% de les matrícules—. Les nostres demandes: la democratització real de la universitat, amb una participació estudiantil més nombrosa, l'increment del finançament públic o una política valenta de beques.

Després de la manifestació, grups de piquets s'instal·len a la universitat. Vigilen els accessos a les aules. Amb el megàfon a la mà, irrompen a les classes i fan una crida als altres a sumar-s'hi i a no actuar per egoisme. El nerviosisme i l'agitació pugen de cop. Les aigües bombollegen al punt d'ebullició per les aules. Però la temperatura puja sobretot a l'accés principal de l'edifici. «No em pots impedir el dret d'anar a classe.» «Company, si vas a classe fas fracassar la vaga.» Al final, la facultat es paralitza. El sentit d'una vaga és que ningú ha de fer res. Com més gran sigui el resultat d'aquesta intenció, més probabilitat hi ha de guanyar-la.

Un centenar de persones som en una aula, amb sacs de dormir. L'ambient és electritzant. Hi ha bullici. Debatem sobre el sentit de la vaga. Quant de temps ha de durar? Dos dies? Una setmana? Després de discutir-ho una estona, dos estudiants, Pau Ureña i Jordi Bonet, dibuixen a la pissarra les diferents opcions. No hi ha acord. Al final, algú proposa una votació, però un estudiant vestit de negre pren la paraula, engrescat, per expressar el seu desacord. «No podem votar. Som assemblearis. Cal que decidim per consens», diu, després de posar-se dret. D'altres s'afegeixen a defensar la mateixa idea amb matisos. Després, un estudiant llargarut proposa sotmetre a votació la discrepància. «No podeu imposar la vostra visió de la metodologia als altres. Votar és la forma més democràtica i ràpida per resoldre aquesta controvèrsia», assegura. Aplaudiment tancat. La idea agrada a bona part de l'assemblea. Una votació és una manera eficaç de prendre decisions quan les raons s'esgoten sense haver arribat a un acord. Un cop expressades totes les opinions a favor i en contra, és raonable que la decisió es prengui per la regla de la majoria és raonable. No obstant, els dissidents tornen a la càrrega i plantegen una cosa òbvia: «Com volem que votem de veritat si estem en contra de votar? És una contradicció», exclamen. «Les contradiccions ens faran lliures. Menys de cinc contradiccions és dogmatisme», respon l'estudiant llargarut, aquest cop amb un to greu. «Doncs no voteu, si hi esteu en contra, però deixeu-nos votar a la resta», afegeix pragmàtic un altre estudiant, amb to neutre, sense gestos bruscos, des d'una de les darreres files. Surrealista, oi? Així és la Facultat de Filosofia. Amb tot, avui aprenem dues coses. La primera és el poder del relat sobre la realitat. En un debat, la pregunta i com agrupar les opcions és determinant. L'horitzó de la pregunta prefigura la resposta. La segona és

que el fet mateix de l'assemblea —el seu sentit o la manera d'organitzar-la— és un tema que avançarà a partir de les resistències del camí.

La facultat estava en plena efervescència política des de feia mesos. La meua vida d'estudiant se superposava a la d'activista. Era una simbiosi idíl·lica entre reflexió i acció. Una època de pancartes, pintades, passaclases, assemblees, seminaris o conferències. En el primer curs ja ens havia tocat mobilitzar-nos contra esdeveniments com la guerra del Golf. El rebuig a la participació espanyola en aquell conflicte del 1991 contra l'Iraq, posterior a la seva invasió de Kuwait, va augmentar la nostra sensibilitat i consciència antimilitarista. Molts ens havíem negat aleshores a complir el servei militar obligatori, i en comptes d'això ens vam fer objectors de consciència o insubmisos. Aleshores encara no ho sabia, però tot just uns anys més tard iniciaria la meua carrera com a advocat justament defensant aquells insubmisos quan els casos arribaven a judici.

Pertanyo a una generació que no va viure el franquisme ni les lluites rellevants de la Transició. En els meus anys universitaris hi havia més incertesa. El fantasma de l'atur treia el cap per primera vegada. La defensa de l'ensenyament públic i la lluita contra els augments de taxes suposaven la nostra albada política. En aquella època estic estudiant la carrera de Dret i la de Filosofia alhora. Això ho penalitza la reforma universitària que es pretén aplicar. També compagino la militància a l'assemblea de Filosofia amb la d'un sindicat d'esquerres de la Facultat de Dret proper a Esquerra Republicana de Catalunya (ERC). En aquest darrer coneixeré Jordi Bosch i Joan Abellà —tots dos avui gerents de diferents institucions i vinculats a Òmnium Cultural, associació destinada a promoure la llengua i la cultura catalanes—, o

Toni Nicolau, cantant mallorquí d'Oculta, futurs quadres d'ERC, com Josep Castells, Joan Ridaó, Pilar Vallugera, Lluís Salvadó, David Minoves o Sergi Sol. Amb el temps, me n'allunyaré i freqüentaré un altre sindicat d'esquerreres proper a Iniciativa per Catalunya Verds (ICV), on coneixeré persones com Mateu Hernández, futur director general de Turisme de Barcelona, Alícia Ramos, diputada dels Comuns, o Joan Herrera, líder d'ICV, Gemma Ubasart, futura consellera d'ERC de la Generalitat, Eulàlia Reguant, diputada de la CUP (Candidatura d'Unitat Popular).

Les assemblees universitàries: el meu primer càrrec

L'espai assembleari de Filosofia neix del pur no-res després de convocar els estudiants al vestíbul de l'edifici amb cartells enganxats a les parets. És un espai totalment obert. Volem experimentar altres fórmules de participació directa més enllà de la via de sindicats, delegació i urnes. *Experimentar* és una paraula clau per a qualsevol jove. El millor govern és el que ens ensenya a governar-nos a nosaltres mateixos, creiem. Confiam en el vell anhel socràtic de descobrir la veritat i la justícia a través de l'esforç deliberatiu.

Llegim els filòsofs grecs. La idea de democràcia assembleària prové de la Grècia clàssica. Posteriorment es va replicar en les revolucions francesa i americana. A les ciutats estat, el poder es va articular jeràrquicament al voltant del palau del rei o del temple. En canvi, a les ciutats gregues era a l'àgora, un espai d'una comunitat d'iguals, relativament petita, on els ciutadans deliberaven, escoltaven i decidien sense cap altra mediació que la paraula de cadascú. S'organitzaven en una assemblea de sis mil ciutadans que es reunia

unes quaranta vegades l'any. Aquest va ser l'origen de la democràcia. I de la filosofia.

La primera teoria democràtica es va bastir des d'allà de forma gairebé natural amb cada procés d'insurrecció popular. Només més tard, i en principi com una distorsió obligada per les circumstàncies, s'accepta la idea de «representació». Va ser un gir necessari per adaptar-se a formacions polítiques gegantines —els estats absoluts com França—, on la democràcia de «proximitat» era impossible per les dimensions i la distància. La deriva entroncava amb el fracàs de la democràcia atenenca. Seria l'inici de la democràcia dels experts o savis, que va arrabassar als ciutadans la iniciativa pròpia de la democràcia directa.

Nosaltres estem imbuïts de totes aquestes idees. Com tots els joves, venim a enderrocar el món. Amb una mica d'arrogància adolescent, ens pensem que fem coses que ningú no havia fet mai. No hi ha res més vell a la història que l'obsessió per iniciar una cosa nova que en realitat és un *re-make* del passat. De fet, l'assemblea va ser un senyal d'identitat del moviment estudiantil anys enrere. La fórmula feia temps que estava desprestigiada, desgastada, en benefici de les estructures de partit o sindicats. La facultat és prou petita per tornar a posar en pràctica la idea.

Inicialment, en aquell grup no érem gaire més d'una trentena. Entre ells, l'Ada. També estudiants —que posteriorment es farien professors— com l'actual filòsofa Marina Garcés o l'esmentat Jordi Bonet, que després seria assessor de l'Ada a l'Ajuntament de Barcelona. En algunes ocasions, el nombre va créixer a més dos centenars de persones. Va ser l'espai hegemònic d'intervenció en detriment dels sindicats. Una *rara avis*. Més endavant sorgiria el debat de si presentar-se o no a les eleccions als òrgans de govern universitaris.

Es contradeia amb el fet de ser assemblearis. Al final es va decidir que sí, no sense controvèrsia. El nostre programa electoral estava en blanc. Era un mandat imperatiu. El delegat no podia defensar les seves pròpies idees. Exercia de portaveu dels acords presos prèviament a l'assemblea. Vaig sortir elegit. El meu primer càrrec representatiu. Aleshores vaig comprovar com, en el terreny pràctic, les coses no s'adequaven al pla teòric. Vaig assumir també tasques de representació a la Facultat de Dret. En aquesta funció tot era més *realpolitik*, més pragmàtic. Anava d'una facultat a l'altra amb una doble militància complicada de sostenir.

A la Universitat de Barcelona (UB) l'hegemonia la tenien les associacions estudiantils en detriment de la fórmula assembleària, només implantada en facultats com les de Filosofia, Belles Arts o Geografia i Història. A la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), en canvi, les assemblees van ser el model dominant. Allà hi havia Xavier Domènech o David Fernández. Els assemblearis de les diferents facultats de vegades ens organitzàvem per dur a terme accions de protesta. Per exemple, una tancada al rectorat de la UB, on vaig coincidir amb un antic company de l'escola infantil Decroly, en Carles Guillot, a qui deu anys després defensaria davant del Tribunal d'Estrasburg per la pèrdua d'un ull per un impacte de bala de goma de la Policia Nacional en el transcurs d'una manifestació antirepressiva. Coses que passaven abans de derogar els protocols d'ús d'aquesta mena d'armes lesives.

En aquesta època vaig començar a pensar en les contradiccions que hi ha en les formes organitzatives de l'acció política. Vaig aprendre a negociar la distància entre les idees i la pràctica. El risc de caure en un pragmatisme sense ideals i el de caure en una rigidesa ideològica sense conseqüències

reals. A conèixer els límits d'una organització horitzontal, com una assemblea, i els d'una vertical, com els sindicats. Aquests darrers tendien a transformar-se en organitzacions excessivament burocràtiques, amb jerarquies estudiantils que feien de simples gestors acadèmics, però en general eren màquines més eficaces que l'assemblea per trepanar la realitat, el món universitari i les seves relacions de poder.

L'assemblea va ser una posada en pràctica de la democràcia directa. Un enclavament polític per dubtar que ens va obrir la ment. Hores i hores de debats ens van permetre créixer personalment, malgrat que l'experiència no va deixar de ser un exercici d'abstracció. L'absència d'introspecció crea intel·ligències impulsives, matusseres i imprevisibles, però un excés d'anàlisi, de forma continuada, condueix a la paràlisi. Vam aprendre moltes coses; en canvi, vam transformar-ne molt poques més enllà de nosaltres mateixos. Amb poca transcendència pràctica, amb continguts polítics contradictoris, escassa capacitat resolutiva i molta boira discursiva, constituïem un món particular submergit en la marginalitat i incapaç d'articular cap alternativa potent. Una simple reserva de democràcia directa travessada per jocs dialèctics i diletants propis d'estudiants de filosofia.

No sabíem gaire com actuar. Anàvem improvisant sense experiència prèvia, construint el propi espai, amb emoció i temor. No hi havia un cos teòric comú sòlid. Tot era molt estimulante però trencadís com un vidre. Aquest marc inestable contrastava amb la clara vocació de permanència de les associacions. Un dels problemes precisament era no deixar llegat. La gent se n'anava. Els que s'incorporaven per primer cop, de vegades no se sentien compromesos per les decisions precedents. «Aquesta assemblea és sobirana per decidir amb independència del que s'hagi decidit en una assemblea ante-

rior», deia algú quan sorgia alguna controvèrsia. L'assemblea era un ocell fènix permanent. Es perdia el vincle amb la memòria d'altres lluites. Es construïa des de l'oblit. No hi havia acumulació ni aprenentatge. La mateixa condició transitòria de l'estudiant ho feia encara més difícil. La següent generació tornava a començar. Quan els que el vam impulsar vam acabar la carrera, l'artefacte polític es va anar apagant a poc a poc fins a desaparèixer com les papallones que es moren en ple vol..

L'ambient a la facultat era peculiar. Al bar, la gent hi fumava porros. Com el seu fum, el món de les idees planava sobre qualsevol discussió. S'enlairava com un colom fins a perdre el contacte amb la realitat. Hi havia una indigestió d'abstracció discursiva que duia a certa arrogància intel·lectual. L'esquerra era hegemònica. La brega política basculava entre les seves diferents faccions. Si un grup de dretes o d'extrema dreta treia el cap per repartir tríptics, ràpidament però amb amabilitat se'ls convidava a anar-se'n.

A la Facultat de Dret hi havia molta més formalitat, amb estudiants amb corbata, roba de marca i cotxes cars. Els polititzats érem una minoria. Com la mateixa disciplina jurídica, les discussions tenien més pes pràctic. El context era més hostil per a les opcions transformadores. La dreta guanyava les eleccions i l'extrema dreta disposava d'un bon arrelament organitzatiu. Alguns dels estudiants de dretes amb qui discutia els retrobaria després a la primera línia política, com Daniel Sirera, conseller del PP al consistori barceloní. Els seus militants venien sovint a boicotejar actes. Per exemple, un de crític amb el dia de la Hispanitat en el qual vaig intervenir amb el professor Manuel Delgado. Fins i tot hi va haver enfrontaments físics. Amb l'objectiu de rebentar literalment les urnes durant els comicis electorals dels delegats estudiantils,

un grup de militants de Fuerza Nueva liderats per Ricardo Sáenz de Ynestrillas va irrompre amb insults, empentes i cops de puny cridant «Viva Cristo Rey». El mateix Ynestrillas va arribar a exhibir una pistola amb gest amenaçador. «Fora feixistes de la universitat!», vam cridar, amb el ritme de la lletania habitual. Era una època de braços alçats i punys tancats.

Un pensament polític compromès

Tornant a la Facultat de Filosofia, podrem entendre com entre aquells estudiants va anar brotant una nova manera d'entendre la política. Encara no ho sabíem, però en aquelles aules, mentre ens manifestàvem o tancàvem per protestar per les mesures del Ministeri d'Educació, s'anava gestant un món nou als nostres cors. Un activisme social que, amb el pas dels anys, ens duria a crear associacions amb objectius concrets i a fundar nous partits polítics, com Barcelona en Comú.

Amb l'encant descarat de la joventut, volíem transformar la societat però també les nostres vides. Llegíem amb entusiasme la declaració de principis de Jack London: «Abans que un planeta ensopit i estable, m'estimo més ser un esplèndid meteor amb tots els meus àtoms brillant amb una magnífica resplendor. La funció pròpia de l'ésser humà no és existir sinó viure». I per a nosaltres, viure era militar. Comprometre'ns amb la lluita social. Cercàvem la intensitat de l'acció, la profunditat del pensament, el sentit de les coses. Ens preguntàvem el perquè del perquè del perquè. I així, en bucle fins a l'infinit.

La Facultat de Filosofia ens va fer obrir uns ulls com unes

taronges. Era un formiguer fulgurant d'idees. Vam començar amb les mans buides. En aquella època la utopia neoliberal coquetejava amb el miratge d'esdevenir hegemònica en l'imaginari col·lectiu. La crisi del 2008 seria la seva particular caiguda del mur. El nostre activisme era d'un entusiasme descregut o desencantat, sense alimentar els somnis de la raó després de l'ensulsiada de totes les utopies del segle xx. La realitat era la que era. Havíem de mirar el món de cara, no ser arrossegats per les veritats que se solidifiquen al cervell, per fer servir una expressió de Coetzee. Però, alhora, tampoc no volíem renunciar a l'esperança. No ens podíem quedar, com deia Habermas, asseguts al caire de l'abisme mentre assaboríem un bon conyac. La crisi dels relats emancipadors del passat no podia esdevenir una pedra a la sabata que ens impedís caminar o ens llancés als braços del seu antagonista. Estàvem disposats a conservar l'esperança a costa de no caure en els paranyes de la ingenuïtat.

Els corrents de pensament que ens havien influït sorgien de la desconfiança cap a uns partits i sindicats tradicionals que havien fracassat en els seus objectius. En el cas d'Ada Colau i el meu, ens va marcar especialment l'Escola de Frankfurt, un corrent de pensament sense traducció organitzativa. No conduïa a cap teoria política ni s'encarnava en cap partit ni organització que portés les seves idees a la pràctica. Al voltant seu se situaven pensadors com Jürgen Habermas, Herbert Marcuse o Pierre Bourdieu, gent influenciada per l'alliberament dels dogmes marxistes, pel moviment estudiantil alemany o de Berkeley dels anys seixanta. Theodor Adorno i Max Horkheimer en van ser dos dels referents més rellevants. La brutal experiència d'inhumanitat dels camps de concentració els va fer plantejar un nou imperatiu: que no tornés a passar res semblant. Recordar perquè l'horror no

es repeteixi. Auschwitz era un laboratori del mal. Un projecte d'oblit. L'ètica com a justícia sorgida del camp era una resposta, no a un judici racional universal com el kantianisme, sinó a les injustícies concretes.

L'altre corrent filosòfic que ens va deixar una marca inesborrable va ser l'existencialisme, també sense traducció organitzativa. Era concebut per transformar la vida de les persones i pensar sobre els grans temes de la condició humana. Al principi em sentia més atret per l'entusiasme militant de Jean-Paul Sartre, però al final va guanyar clarament Albert Camus. Em va atraure el seu humanisme, el seu menyspreu al totalitarisme, però també al relativisme; la seva estranya barreja de pessimisme i d'optimisme, el seu sentit de la responsabilitat personal, la seva lucidesa. Els fets li van donar la raó. El seu pensament havia resistit millor el pas del temps i connectava plenament amb la nostra època. Hi va haver un temps en què semblava obligatori triar: Sartre o Camus? La rebel·lió o la revolució? Als anys seixanta, la majoria triaven la revolució. L'esperança. Als anys noranta, la majoria triàvem la rebel·lió. La responsabilitat. La revolució o les utopies del passat no formaven part del nostre imaginari. Jo era un camusià militant que no volia viure de faules. El progrés social no havia de venir d'aquesta direcció. L'objectiu era legítim, però quan es posaven en pràctica els mètodes per assolir-lo es podia produir just el contrari del que es pretenia. Manipular la història com un experiment físic, el somni d'una humanitat alliberada, va engendrar monstres totalitaris. Arrencar d'arrel la vella pell de la humanitat per dotar-la d'una de nova, avançar a còpia d'assaig i error a gran escala, era una aventura perillosa. Al llarg de la història s'han assassinat més persones per imposar la justícia que per satisfer la cobdícia, va escriure Steven Pinker.